

PLAKAT Treba je takoj

Kako dražljivo je prežvekovanje hrane
ko si lačen

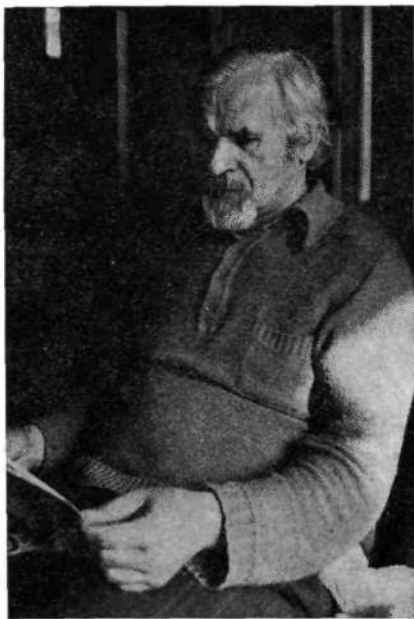
Sovraštvo lačnega

Kako dražljivo je prežvekovanje hrane
ko si sit

Sovraštvo sitega

Treba je takoj

Prevedel Ciril Zlobec

Milan
Rufús,
Slovaška

Spoštovani gospod Zlobec,

zaradi bolezni nisem mogel prej poslati stvari, za katere ste me prosili. Upam, da vam bodo še za kaj prišle prav. Želel sem, da bi predstavljale celoto, zato sem iz esejev izbral nekakšno pesem v prozi o Pavlu iz Levoče. To je bil izreden rezbar iz obdobja slovaške gotike. Večen in čudovit vse do danes. Prav ta njegova zmožnost vztrajanja me vznemirja. In ne le pri njem.

Pozdravljam Vas in prosim za obvestilo, če ste te stvari dobili in če jih lahko še uporabite za revijo Sodobnost.

S spoštovanjem

Milan Rufús

Človek, čas, ustvarjanje

(ob delu Pavla iz Levoče)

Človeštvo si je samo sebe že zdavnaj definiralo. In vendar si iz stoletja v stoletje, iz generacije v generacijo, znova in znova zastavlja starodavno, malce naivno, malce noro, malce brezupno vprašanje: Kdo je pravzaprav človek?

Kdo je človek? Igla v kopici časa, pozabljena, izgubljena? Jo išče sploh še kdo razen nje same? Se vsaj po naključju zbode vanjo kakšna roka, ki zajema v pest čas, kot otroci zajemajo vodo? Se zbode? Zakriči? Teče komu ali čemu kri zaradi človeka? Vsaj majcena kapljica krvi kot po zbodljaju z iglo? Ali pa teče samo njegova kri, človekova, nesmiselno in slepo, mlaka kot mlaka?

Kdo je pravzaprav človek? Stoletja grmijo nad njim, čas žvižga. Kot bi ga srkal gromozanski zračni sesalnik, ga vleče v slepo ulico eksistence, v ogromno prebavno cev, iz katere izvrže samo njegove kosti, pobeljene kot platno za zmagoslavno mrliško srajco, tako kot lisice izpljunejo perje ptičev, ki so jih ubile. Kostni bojevnikov z meči ob boku, kosti lepotic z uhani, ki prebadajo zemljo, z zapestnicami, ki nimajo več kaj obdajati. To je vse, kar ostane za njim? Mora zaprositi kamen, če hoče predati naprej svojo podobo?

Kdo je človek? Inteligentna žival, ki uporablja svoje možgane tako, kot uporablja volk podočnike, zajec tek, dihur smrad, jastreb kljun in kremplje? Jih uporablja le, kadar služi tej ogromni prebavni cevi, v katero živalsko meče nove in nove zalogaje, dokler tudi njega enako živalsko ne požro kot zalogaj? Če je več kot žival, kaj ima torej več? Je več zaradi neizogibnega vprašanja, na katerega si nikoli ne bo znal odgovoriti? Ubogi Prometej! Tako velike muke za tako majhen ogenjček.

Ampak pazite! Kamen mora prositi, če hoče predati naprej svojo podobo. Tako torej ni čisto brez možnosti. Kljubuje. Slišim dleto. Njegov hitri kljunček trka na drevo spoznanja. Rezbar vrezuje legendo. Legendo, v katero je v brezupu svoje eksistence, vendar tudi v moči, ki premaguje ta brezup s prav nerazumljivo gorečnostjo, vložilo človeštvo svojo izpoved. O mukah modreca v krdelu živali. O žalosti tistega, ki razume vse, pa ne more ničesar spremeniti, čeprav bi bil njegov pot kot kaplje krvi, ki tečejo na zemljo. O žalosti tiste, ki ne razume vsega, vendar trpi za vse. O možu, ki mora umreti, in to vedoč, ko lomi kruh, njegova duša pa je na smrt žalostna. Legendo, staro kot je človeški spomin. Tudi človeški spomin je na smrt žalosten. Razrila so ga kopita napadalcev, milijoni ubojev in milijarde smrti. Kdo je pravzaprav človek? Mož, ki ve, da bo umrl in lomi kruh. Vse do zadnjega trenutka. S tistim majhnim olajšanjem, da ga bodo usmrtili z zavezanimi očmi. Kot police fantastičnega regala, pokrite z mehko travo, se nalagajo druga na drugo vrste pokopališč. V to omaro odlaga zgodovina vse ljubezni človeštva. Seveda, saj je njegov spomin na smrt žalosten. Vendar je v tej žalosti kljubovanje, je njegova moč. Je njegova zmožnost, da se vrača k vznožju hriba in vali kamen bitja. Da preživi lastno smrt.

Slišim dleto. Rezbar vrezuje legendo. Človek ponižno in zbrano piše svoj protest in protest ga bo preživel. Minljivo telo postane beseda in traja.

Kot tvorba. Kot oblika. Modri Michelangelo. Vedel je, da lepota potrebuje ponižnost, svoj razlog zunaj sebe. Da se ustvarjanje izmika napuhu, ker je napuh praznina, ustvarjanje pa je polnost. Da je lepota premaganje kaosa, je zakon, je preseganje težnosti, je usmerjanje proti svetlobi.

Slišim dleto. V boju z lastnim propadom si dajejo generacije čudovita znamenja, skrivne novice o sebi. Kot jetniki na stene celic kljuje v lipov les kiparjevo dleto: ne bojte se smrti, človečnost je večna!

Odbleski te večnosti padajo nanj. Ni kiparja, ki je bil v svojem človeškem življenju tako neopazen, da je po njem ostalo le krstno ime: mojster Pavel.

AUGUSTE RODIN Tako, to je ljubezen.
— LJUBIMCA Kiparjevo dleto.

In kamen, ki v življenju
ne pove niti besede,

naenkrat zapoje.

ZIMA Ptič sedi na veji.
In vsa tišina sveta
postaja naokoli,
ponavlja njegovo podobo.

Niti gane se ne,
da ne bi vsega razmazal.
Kajti navaden pomeni
biti natančen.

Sedi
in ima daleč do pomladne pesmi.

MICHELANGELO Nesti breme in peti.
Ti si vedel,
kdo nosi lepoto h krstu.
Mi ne več.

Me ne vemo, le spoznamo.
Kako naviti uro.
Koliko kosti ima kit. In pesem.
O, vsak lasek trikrat preštet
na telesu lepote. Kaj s tem? Kaj s tem?

Z modrovanjem, ki z njim narašča
nič kot črna tema — in pesnik,
padli jezdec, bi rad iz jamice po podkvi
ustvaril konja.

Tesnoba, utrujenost . . .
Kot otroci v gozdu smo zašli v Mnogem.

In lepota, ki se je tikala z bogom,
danes sama sebi pravi
zmešane, čudne stvari.

POSKUSI,
GOVORI IZ
PRAZAČETKA

Imeti čisto za sabo.
Tudi iz molitve
bo naenkrat mlinček. Z oblačilom rajnega
si kmalu otreš prah
na obuvalu.

Čas, koga braniš,
da zasmehuješ besede prič?
Mar pravice izpadajo
kot mlečni zobje in za njimi ne zraste
v ustih nič več?

Imeti čisto za sabo.
Poskusi, govori iz prazačetka. Kot tisti,
ki je zasejal, zaoral in z vsake brazde
še smet odpihnil, prepričan,
da bo vse drugo že prišlo potem.
Poskusi. Smešen boš.

Vendar so le smešni
zdaj v redu.

Prevedla Nives Vidrih